

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
MOBIL 9132 5685
PEHJ@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

Sendt til jm@jm.dk og juio@jm.dk

DOK. NR. 22/01792-2

23. AUGUST 2022

**HØRINGSSVAR VEDRØRENDE UDKAST TIL
BEKENDTGØRELSE OM UDGANGSTILLADELSE M.V.
TIL PERSONER, DER ER ANBRAGT I HOSPITAL ELLER
BOFORM I HENHOLD TIL STRAFFERETLIG AFGØRELSE
ELLER I MEDFØR AF FARLIGHEDSDEKRET**

Justitsministeriet har ved e-mail af 1. juli 2022 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til bekendtgørelse om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt i hospital eller boform i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret. Instituttet har desuden noteret sig ministeriets e-mail af 19. august 2022 med et rettet udkast til bekendtgørelse.

Instituttet er udpeget af Folketinget til at fremme og overvåge gennemførelsen af FN's handicapkonvention i Danmark.

Instituttet har bemærkninger til udkastet til bekendtgørelsen, idet det fortrinsvis vil ramme personer med psykiske og kognitive handicap.

Ministeriets udkast

Ministeriet foreslår bl.a. at ændre bekendtgørelsen, så overlægen eller kommunen kun kan give tilladelse til ledsaget udgang, hvis ledsagerne er institutionens eget personale.¹

Ministeriet har tidligere udtalt, at den nugældende bekendtgørelse ikke stiller krav om, at ledsagerne skal være institutionens personale ved udgang fra psykiatriske afdelinger eller ikke-sikrede boformer for personer med vidtgående psykiske handicap.² Instituttet har fået oplyst, at nærtstående, såsom et modent familiemedlem, førhen har kunnet få tilladelse til at fungere som ledsagere.

¹ Udkastet til bekendtgørelsens § 1, nr. 4, og § 2, nr. 3.

² Folketingets Ombudsmands brev af 7. april 2021 til Justitsministeriet, side 14 (SOU 2021-22, alm. del – bilag 51).

Instituttet har imidlertid også fået oplyst, at Rigsadvokaten i 2015 afskaffede denne mulighed, så hverken overlægen, kommunen eller statsadvokaten kan give tilladelse til, at en nærtstående fungerer som ledsager. Instituttet forstår ministeriets udkast sådan, at det kodificerer Rigsadvokatens fortolkning af reglerne.³

Dermed bliver adgangen til udgang yderligere begrænset, idet ledsaget udgang kun vil kunne lade sig gøre, hvis institutionen kan sætte personale af til at gennemføre det.

Instituttets bemærkninger

FN's handicapkonventions artikel 14 bestemmer, at personer med handicap på lige fod med andre har ret til frihed og personlig sikkerhed og ikke må frihedsberøves ulovligt eller vilkårligt, og at eksistensen af et handicap aldrig kan berettige en frihedsberøvelse.

Instituttet har tidligere påpeget, at reglerne om særforanstaltninger og anvendelsen af dem over for personer med psykiske handicap er en markant menneskeretlig udfordring for Danmark, fordi disse mennesker ofte pålægges langvarige frihedsberøvelser, selv i sager om mindre alvorlig kriminalitet. Samtidig bliver de negativt forskelsbehandlet, fordi de frihedsberøves i væsentligt længere tid, end hvis de var blevet idømt en sædvanlig straffedom.⁴

Instituttet ser derfor med bekymring på det foreliggende udkast, som vil indebære en yderligere indskrænkning i denne gruppes rettigheder. Det må således forventes, at det i praksis vil blive vanskeligere at gennemføre udgange af mere end tre timers varighed, når institutionen skal afsætte personale til det. Det kan især få betydning for personer, hvis familie bor langt væk fra institutionen, og hvor uledsagede udgange af op til tre timers varighed ikke er tilstrækkelige til, at de kan nå at besøge deres familie.

Instituttet anerkender, at det kan være nødvendigt, at nogle personer ledsages af institutionens personale, navnlig hvor institutionen vurderer, at der er en reel og aktuel risiko for, at vedkommende vil forsøge at begå ny kriminalitet eller undvige anbringelsen. Det kan for eksempel gøre sig gældende for personer, som for nylig er blevet anbragt og derfor ikke er så godt kendt på institutionen endnu, eller personer, som for nylig har misbrugt udgang til at begå kriminalitet.

³ I denne retning udkastet til bekendtgørelsens § 15, stk. 2, nr. 7.

⁴ Institut for Menneskerettigheder, Retspsykiatri – i et menneskeretligt perspektiv, november 2019, side 102-109.

Reglerne vil imidlertid også ramme personer, der har været anbragt i flere år, og som har gennemført mange udgange med eller uden ledsagelse uden problemer. Det kan også være personer, som er dømt for mindre alvorlig kriminalitet, såsom tyveri, og som ikke er til fare for nogen, og hvor behovet for ledsagelse derfor fremstår ubegrundet.

Instituttet opfordrer derfor ministeriet til at genoverveje, om det i lyset af FN's handicapkonventions artikel 14 er hensigtsmæssigt at afskære alle personer muligheden for udgang ledsaget af en nærtstående.

Efter instituttets opfattelse bør det overlades til den enkelte institution at vurdere, om det i det konkrete tilfælde er forsvarligt at lade en udgang gennemføre med en nærtstående som ledsager, f.eks. et modent familiemedlem. Reglerne har tidligere været administreret på denne måde, og der foreligger ikke oplysninger om, at det konkret har givet anledning til problemer.

Instituttet anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet skaber mulighed for, at en ledsager kan være en nærtstående, f.eks. et modent familiemedlem, når den kompetente beslutningstager finder det forsvarligt.

Folketingets Ombudsmand gennemførte en række tilsynsbesøg ved de pågældende institutioner i 2020. Ombudsmanden konstaterede bl.a., at der kan være forskel på, hvordan reglerne om udgang bliver fortolket, og anbefalede derfor, at der udarbejdes en vejledning om reglerne.⁵

Ombudsmanden anbefalede desuden, at institutionerne sikrer, at personalet har kendskabet til reglerne om udgang, og at der udarbejdes et dækkende notat om afviklingen af udgange, herunder udgange, der er forløbet problemfrit.⁶

Efter instituttets opfattelse er anbefalingerne velbegrundede og vil bidrage til at understøtte handicapkonventionens artikel 14's krav om, at indgreb i den personlige frihed ikke må være vilkårlige.

Det vil således være problematisk i forhold til handicapkonventionen, hvis institutionerne har vidt forskellige praksisser for, hvornår der gives

⁵ Folketingets Ombudsmand, Temarapport 2020: Dømte personer med udviklingshandicap, september 2021, side 19-20.

⁶ Folketingets Ombudsmand, Temarapport 2020: Dømte personer med udviklingshandicap, september 2021, side 20.

tilladelse til udgang, så individets adgang til udgang afhænger af, hvilken institution vedkommende tilfældigvis er anbragt på.

Instituttet anbefaler på denne baggrund:

- At ministeriet – i overensstemmelse med ombudsmandens anbefalinger – udarbejder en vejledning om bekendtgørelsen, så der skabes en gennemsigtig og ensartet praksis, og bidrager til at sikre, at institutionernes personale har kendskab til reglerne, og at der udarbejdes dækkende notat om afviklingen af udgang, herunder udgange, der er forløbet problemfrit.

Der henvises til ministeriets sagsnr. 2017-220-0006.

Med venlig hilsen

Peter Kristian Hjaltason

SPECIALKONSULENT